

08 mrt De nieuwe Tuinbouwgids

In het Maandblad¹ nr. 8 van april 1959 schrijft de heer Pluimakers - Leraar in algemene dienst bij het Rijks-tuinbouwconsulentschap Maastricht over het gebruik van de Tuinbouwgids. Ik heb zelf uit de tijd van de Hoge Landbouwschool drie Landbouwgidsen overgehouden (1963-1966) en de turven telkens weer in handen gehad bij verhuizingen.

De Tuinbouwgids is ook een lijvig naslagwerk en dan voor de praktiserende tuinder. Pluimakers schrijft dat het gebruik ervan als leerboek op school didactisch onverantwoord is. Maar ... het is een naslagwerk en de leerling moet er wel mee leren omgaan. Hij citeert Kohnstamm: "Van veel meer belang dan het weten, is in de maatschap-pij immers het weten waar en hoe men het kan vinden".

Pluimakers doet een aantal suggesties om de leraar te redden uit het dilemma dat door de hierboven genoemde tegenstelling is ontstaan. Hij doet suggesties voor 1) zoeken, 2) nalopen wettelijke bepalingen, 3) gebruik van statistiek, 4) diverse categorieën van technische informatie en 5) belangwekkende artikelen.

Hij stelt de volgende controlevragen voor:

- Lexicologische: naar de betekenis van de woorden
- Reproductieve: het opzoeken van antwoorden uit de teksten
- Productieve: antwoorden die niet in de tekst te vinden zijn
- Kritische vragen die dwingen tot kritisch bekijken van aan het verloop in de gegeven denkschema's
- Vragen 'ad hominem': deze dwingen tot het bepalen van een eigen houding in de gegeven omstandigheden
- Vragen naar de doelstelling van de schrijver.

Feitelijk zijn de vragen a t/m f opgaven van P.A. Eggermont uit het lemma "Voortgezet lezen" uit de Katholieke Encyclopedie voor Opvoeding en Onderwijs.

50 jaar later kijk ik met verbazing naar de inspanning van Pluimakers om in de geest van die tijd het landbouw-onderwijs op een hoger plan te brengen. Sommige van zijn aanbevelingen zijn achterhaald, andere gerealiseerd en weer andere nog steeds belangrijk maar niet echt gelukt. Het volgende uit 1959 valt op:

- Het gebruik van een naslagwerk als lesboek is didactisch niet verantwoord.
- Het gebruiken van een naslagwerk is een belangrijk leerdoel.
- De oefeningen met het boek hebben geen relatie met praktijkvragen of praktijktheorieën van tuinders.
- De controle vindt plaats door een les toegepast Nederlands.

Ik heb als hls-student (1965) en als mls-docent (1980) het volgende meegemaakt:

- Naslagwerken werden als studieboek gebruikt: daar stond het goed in!
- Naslagwerken kregen een centrale positie als informatiebron soms in plaats van leerboeken.
- Vakdocenten lieten met een praktische toepassing het boek echt gebruiken.
- De docent Nederlands gaf opdrachten zoals bij a t/m f staan uit de Landbouwgids / Handboek Melkvee-houderij.

Wat leren we hiervan? De genoemde gidsen worden in 2008 niet meer uitgegeven. Voor een deel zijn er andere werken voor in de plaats gekomen. Veel (meer) informatie is via websites beschikbaar. Dat zijn verschillen in de verschijningsvorm. Als we naar de opvattingen over onderwijs kijken leren we het volgende:

- Het kennen van wetenschappelijke theorie (met als centrale vraag: wat is waar?) heeft stevige concurrentie gekregen van het kennen van praktijktheorie (met als centrale vraag wat werkt en hoe werkt het?).
- De praktijk is zo divers en veranderlijk dat leerboeken dat niet kunnen bijhouden. In het onderwijs wordt noodgedwongen ook veel informatie van adviseurs, industrie en handel gebruikt.
- Het onderwijs is steeds minder op het weten en steeds meer op het doen gericht; dit stuurt ook de functie van informatie. Informatie (kennen) is steeds minder een doel en informatie (gebruiken) is steeds meer een middel. Pluimakers haalt Kohnstamm aan, maar docenten kunnen in zijn tijd niet handelen naar zijn stelling op de manier waarop dat 50 jaar later wel lukt. Weer blijkt dat het hebben van het inzicht heel iets anders is dan het uitvoeren in de praktijk.
- De overgang van lessentabellen en examenprogramma's naar beschrijvingen van competentie heeft de lera-ren tot verdergaande vormen van samenwerken gebracht.

Al met al is er veel veranderd in het beroepsonderwijs. Deze veranderingen zijn met enige nuancering ook te zien in het algemeen vormende onderwijs. Niet zoveel als Wallage en Netelenbos tussen 1990 en 2000 hebben gewild, maar mogelijk toch weer meer dan Dijsselbloem in 2008 vaststelt (voor basisvorming, 2^e fase en vmbo). De gerealiseerde veranderingen zijn aanpassingen bij trends die ook in het rijksbeleid leidend waren. De ex-pressies die de veranderingen hebben gekregen wijken echter wel af van de beoogde beleidsconcretisering. Het beleid is kennelijk wel staat om te agenderen en niet om te voorspellen en regelen.